

ระบบวนเกษตรที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่

HIGHLAND AGROFORESTRY SYSTEM IN CHIANGMAI PROVINCE

นายปิยะพล กังวล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

พ.ศ. 2541

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บทคัดย่อ

บทคัดย่อวิทยานิพนธ์ เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

ระบบวนเกษตรที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่

โดย

นายปิยะพล กังวล

ตุลาคม 2541

ประธานกรรมการที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร. บุญธรรม เทศนา

ภาควิชา/คณะ: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ลักษณะส่วนบุคคล และปัจจัยต่างๆ ของเกษตรกรที่ทำระบบวนเกษตรในรูปแบบที่แตกต่างกัน คือ รูปแบบป่าไม้-กสิกรรม รูปแบบป่าไม้-ปศุสัตว์ และรูปแบบป่าไม้-กสิกรรม-ปศุสัตว์ (2) ทรรศนะของเกษตรกรที่ทำระบบวนเกษตรแต่ละรูปแบบ ที่มีต่อระบบวนเกษตรที่ตนเองทำอยู่และนโยบายของรัฐบาล (3) ความสัมพันธ์ของลักษณะส่วนบุคคล กับทรรศนะของผู้ให้ข้อมูลที่ทำระบบวนเกษตรทั้งหมด (4) เปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล และทรรศนะของเกษตรกรที่ทำระบบวนเกษตรในรูปแบบที่แตกต่างกัน คือ รูปแบบป่าไม้-กสิกรรม รูปแบบป่าไม้-ปศุสัตว์ และรูปแบบป่าไม้-กสิกรรม-ปศุสัตว์ ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ เกษตรกรที่ทำระบบวนเกษตรที่สูง 18 อำเภอ ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 73 คน ซึ่งได้จากการใช้สุ่มค่านวน ในกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากร โดยใช้สัดส่วนของประชากร 5% สัดส่วนของความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความมั่นใจ 95% เป็นตัวอย่างในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตการณ์ ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS/PC)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่ทำระบบวนเกษตรรูปแบบป่าไม้-กสิกรรม มีอายุเฉลี่ย 47 ปี ส่วนมากมีการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน ส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเองและเช่าบางส่วน สำหรับแหล่งเงินทุนส่วนใหญ่เป็นของตนเอง

มีระยะเวลาในการทำการเกษตรเฉลี่ย 18 ปี ผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 12 ไร่ และมีรายได้เฉลี่ย 62,200 บาท

ผู้ให้ข้อมูลที่ทำระบบวนเกษตรรูปแบบป่าไม้ - ปศุสัตว์ มีอายุเฉลี่ย 44 ปี ส่วนมากมีการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน ส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง สำหรับเงินทุนส่วนใหญ่เป็นของตนเองและกู้ยืม มีระยะเวลาในการทำการเกษตรเฉลี่ย 9 ปี ผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 4 ไร่ และมีรายได้เฉลี่ย 68,095 บาท

ผู้ให้ข้อมูลที่ทำระบบวนเกษตรรูปแบบป่าไม้-กสิกรรม-ปศุสัตว์ มีอายุเฉลี่ย 45 ปี ส่วนมากมีการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน ส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง สำหรับแหล่งเงินทุนส่วนใหญ่เป็นของตนเองและกู้ยืมบางส่วน มีระยะเวลาในการทำการเกษตรเฉลี่ย 18 ปี ผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 12 ไร่ และมีรายได้เฉลี่ย 68,889 บาท

พรรณษณะด้านความพึงพอใจของผู้ให้ข้อมูลที่มีต่อการทำระบบวนเกษตรที่ตนเองทำอยู่ และนโยบายของรัฐบาลของผู้ให้ข้อมูลที่ทำระบบเกษตรรูปแบบป่าไม้-กสิกรรม รูปแบบป่าไม้-ปศุสัตว์ และรูปแบบป่าไม้-กสิกรรม-ปศุสัตว์ มีพรรณษณะอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ยพรรณษณะของผู้ให้ข้อมูลที่ทำระบบวนเกษตรแต่ละรูปแบบเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ รูปแบบป่าไม้-ปศุสัตว์ รูปแบบป่าไม้-กสิกรรม-ปศุสัตว์ และรูปแบบป่าไม้-กสิกรรม ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล กับพรรณษณะของผู้ให้ข้อมูลที่ทำระบบวนเกษตร ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรอิสระ 2 ตัวแปร จากจำนวนตัวแปรทั้งหมด 8 ตัวแปร มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพรรณษณะของผู้ให้ข้อมูล คือ รายได้ และสภาพการถือครองที่ดินในการทำการเกษตร สำหรับอีก 6 ตัวแปร พบว่าไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับพรรณษณะของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตร อายุ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระยะเวลาในการทำการเกษตร ระดับการศึกษา และเงินทุนที่ใช้ในการทำการเกษตร

เปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล และพรรณษณะของเกษตรกรที่ทำระบบวนเกษตรในรูปแบบที่แตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์ด้วย F-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า รายได้และพรรณษณะของเกษตรกรไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในทางสถิติ ต่อการทำระบบเกษตรรูปแบบที่แตกต่างกัน ส่วนระยะเวลา และขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตรมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในทางสถิติ ต่อการทำระบบวนเกษตรในรูปแบบที่แตกต่างกัน และเมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่าง

(5)

กลุ่มเป็นรายคู่ด้วย LSD (Least Significant Difference) พบว่า ขนาดพื้นที่ และระยะเวลาในการทำการเกษตรของผู้ให้ข้อมูลที่ทำระบบวนเกษตรรูปแบบป่าไม้-กสิกรรม และป่าไม้-กสิกรรม-ปศุสัตว์ ไม่แตกต่างกันทางสถิติ ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่ทำระบบวนเกษตรรูปแบบป่าไม้-ปศุสัตว์ มีความแตกต่างกันทางสถิติกับ ระบบป่าไม้-กสิกรรม และระบบป่าไม้-กสิกรรม-ปศุสัตว์

ABSTRACT

Abstract of thesis submitted to the Graduate School of Maejo University
in partial fulfillment of the requirements for the degree
of Master of Science in Agricultural Extension

HIGHLAND AGROFORESTRY SYSTEM IN CHIANGMAI PROVINCE

By

PIYAPON KUNGWON

OCTOBER 1998

Chairman: Assistant Professor Dr. Boontham Tesna
Department/Faculty: Department of Agricultural Extension,
Faculty of Agricultural Business

The study aimed to cover (1) personal characteristics and factors affecting different patterns in different agricultural systems, namely agrisilvicultural system (forestry-agriculture), silvopastoral system (forestry-animal raising) and agrosilvopastoral system (forestry-agriculture-animal raising) (2) attitudes of the farmers toward their own practices and toward the government agencies (3) relationship between personal characteristics and their reactive opinions toward the adoption of all technical extension brought to them and (4) relationship between personal characteristics and the practice of those three systems.

The informative data were elicited from highland farmers in 18 Amphurs in Chiangmai totalling 73 farmers. The data were processed through SPSS/PC with reliability significance at 0.05 level.

The findings indicated that the respondents had an average age of 47 years old, most had primary 4 years education with average household members at 4 persons. Most of them owned their own farm land, a small number rented for additional acreage for cultivation, farming tenure average at 18 years with annual income at 62,200 Baht from farming on average of 12 Rai (almost 5 acres)

The informants practicing silvopastoral system reported average age at 44 years old with 4 years primary education. They owned their farm land with average family members at 4 persons, had their own capital with only few borrowed from money lenders. They had 9 years of farm experience, owning 4 Rai of farm land with the average annual income at 68,095 Baht.

The informants practicing agrosilvopastoral system reported average age at 45 years old, had 4 years primary education, owned their farm land with average family members at 5 persons, had their own capital with only few borrowed from money lenders. They had 18 years of farm experience, owning 12 Rai of farm land with the average annual income at 68,889 Baht.

The attitude expressed as satisfaction toward the practicing - adopting of the three system were at medium satisfaction, a small difference among the degree of satisfaction existed arranged from high to low were thus silvopastoral, agrosilvopastoral and agrisilvicultural system.

Two independent variables out of all eight significantly affecting satisfaction of the farmers were income and land ownership or land holdings.

The F-test at 0.05 significant level shown no difference in practicing the three systems in relation to personal characteristics. But farm tenure and farm size shown significant difference on practicing the three systems of farming. The dual test of LSD (Least Significant Difference) of farm size and farm tenure shown different results among the three systems significant difference existed between agrisilvicultural system and agrosilvopastoral and silvopastoral system. The farm size and farm tenure shown no difference between agrisilvicultural system and agrosilvopastoral system.